

Met een warm hart en een koel hoofd

Naar succesvolle integratie van vluchtelingen

'We zijn ons huis kwijtgeraakt, en daarmee de vertrouwdheid met het dagelijks leven. We zijn ons werk kwijtgeraakt, en daarmee het vertrouwen dat we enig nut hebben in deze wereld. We zijn onze taal kwijtgeraakt, en daarmee de natuurlijkheid van reageren, de eenvoud van gebaren, de ongedwongen uitdrukking van gevoelens', zo schreef de uit nazi-Duitsland gevluchte Joodse politieke denker Hannah Arendt in 1943 in haar essay **WE REFUGEES** (geciteerd in NRC, Juurd Eijvogel, 13 november 2015).

Aan docenten Nt2 en vrijwilligers de opgave eraan bij te dragen dat vluchtelingen en asielzoekers in hun nieuwe omstandigheden een stukje van de vertrouwdheid met het dagelijks leven terugkrijgen, in een nieuwe taal.

Aan hen de taak passende taalondersteuning en passend taal- en beroeps- onderwijs te bieden.

Het was en is hartverwarmend om te zien hoe docenten (onder meer bij het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en in het vo, bij Internationale Schakelklassen (Isk)/Okan en Onthaal- onderwijs), vrijwilligers (onder meer bij VluchtelingenWerk) en betrokken organisaties alle zeilen bijzetten.

Aanleiding voor dit themanummer is de opgave waarvoor het Nt2- en educatieveld momenteel staat. We volgen de educatieve weg van asielzoekers en vluchtelingen in Nederland en Vlaanderen. Van de taallessen voor vluchtelingen in het asielzoekerscentrum tot een beroeps- of academische opleiding (en erkenning van diploma's uit het land van herkomst) en de opvang van minderjarigen in Isk's (Nederland) en Onthaalonderwijs (Vlaanderen).

De redactie van LES wil bijdragen aan optimale taalondersteuning en effectief taalonderwijs voor asielzoekers en vluchtelingen. Door het geven van informatie over doelgroepen, trajecten, voorbeelden van good practises en

tips voor docenten, begeleiders en ondersteuners over in te zetten leer- middelen/relevante sites. Door het uitwisselen van kennis en ervaringen en het opbouwen van een collegiaal netwerk.

We hebben al eerder voor de opdracht gestaan grote aantallen vluchtelingen op te vangen en te begeleiden: uit Vietnam, uit voormalig Joegoslavië en uit het Midden Oosten. Wat zijn onze 'lessons learned' uit die periode? Op welke expertise kunnen we verder bouwen?

Passende taalondersteuning

Als de huidige trend van 2000 asielzoekers per week aanhoudt, zullen er in 2015 naar schatting 55.000 mensen een nieuw thuis in Nederland hebben gezocht (telling eind november). In Vlaanderen gaat het de laatste maanden om 4.000 à 5.000 asielzoekers per maand. In 2014 waren dat er circa 10.000 over het hele jaar (Commissariaat voor Vluchtelingen).

Dit aantal is beduidend groter dan in voorgaande jaren waarin er bijvoorbeeld in Nederland circa 15.000 asielzoekers per jaar kwamen. En het is aanzienlijk minder dan bijvoorbeeld in 2001 toen 83.800 asielzoekers naar Nederland kwamen.

De onderwijsinfrastructuur in Nederland is niet berekend op zo veel nieuwe asielzoekers en vluchtelingen, met name door de afbouw van het

reguliere Nt2-inburgeringsaanbod (zie ook Tijssen & Verhallen op pagina 16).

Docenten, vrijwilligers en taalaanbieders moeten daardoor improviseren met de beperkte middelen en zoeken naar creatieve én effectieve samenwerkingsvormen met vrijwilligers.

Vragen

In Vlaanderen zijn er inmiddels extra middelen vrijgemaakt voor inburgering (Maatschappelijke oriëntatie, Nt2 en Trajectbegeleiding).

In Nederland trekt het kabinet 750 miljoen euro extra uit voor opvangplekken voor asielzoekers; dit jaar 350 miljoen euro en volgend jaar 400 miljoen euro (NRC, 28 november 2015).

Verder moeten statushouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning) voortaan een door de gemeente georganiseerd 'participatieverklarings- traject' doorlopen om hun integratie te bevorderen.¹ Daarin wordt aandacht besteed aan hun rechten en plichten, de waarden van de Nederlandse samenleving, potentiële werkgevers, welzijnsorganisaties en verenigingen. Gemeenten krijgen hier extra geld voor van het Rijk. De participatieverklaring wordt verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen. Vanaf het moment dat de asielzoeker een verblijfsvergunning heeft, start ook de inburgeringsplicht. Via een lening bij Duo starten zij een traject

bij een taalinstelling.

Rond taalonderwijs en taalondersteuning is nog veel onduidelijk. Snel starten met taalonderwijs en snel naar de arbeidsmarkt strijden met elkaar om voorrang. Hoe zelfstandig kan een vluchteling een passende taalaanbieder uitkiezen?

Wat gaat Den Haag doen om te zorgen voor kwalitatief goed onderwijsaanbod, ook voor werkenden? Waar halen we de deskundigheid, Nt2-docenten, leermiddelen en locaties zo snel vandaan? Hoe zorgen we ervoor dat de nieuwe lichter leerkrachten geprofessionaliseerd wordt? Kortom: hoe wordt de kwaliteit bewaakt?

Twee aandachtspunten

Het inburgeringsonderwijs vraagt om een infrastructuur waarin professionele Nt2-docenten en vrijwilligers nauw samenwerken. In LES 194 (themanummer AAN DE SLAG MET VRIJWILLIGERS) gaven we voorbeelden van veelbelo-

vende combinaties van formeel taalonderwijs en vrijwilligersactiviteiten: inzet van vrijwilligers als aanvulling op reguliere Nt2-lessen in plaats van vervanging van, en de Nt2-docent als begeleider en trainer van vrijwilligers.

Het inburgeringsonderwijs moet vluchtelingen ook een zo goed mogelijk perspectief geven op de arbeidsmarkt. Daar is vaak ook een (beroeps)opleiding voor nodig. Hoe kun je taalonderwijs en beroepsonderwijs aan elkaar koppelen om het traject te versnellen en de kans op succesvolle integratie te vergroten? Amersfoort en Amsterdam presenteren er in dit nummer voorbeelden van.

Grote uitdagingen

2016, een nieuw jaar met enorme uitdagingen. Voor asielzoekers en vluchtelingen, en voor iedereen die betrokken is bij hun onderwijs en taalondersteuning. LES wil daar haar bijdrage aan blijven leveren. Wij allen

zetten alle zeilen bij, 'met een warm hart en een koel hoofd', om met minister Asscher te spreken, maar bij de politiek ligt de sleutel.² Die moet de kwaliteit waarborgen. We wensen u voor 2016 veel energie, inspiratie, doorzettingsvermogen, vindingrijkheid en uiteraard succes.

Redactie en bestuur van Les

Noten

1. Het extra geld dat gemeenten ontvangen voor de maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen die mogen blijven, wordt verhoogd van 1000 euro naar 2370 euro per persoon.'

Bron: KAMERBRIEF INTEGRATIE EN PARTICIPATIE VAN VERGUNNINGHOUDERS. www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/11/27/kabinet-blijven-is-meedoen

2. Citaat uit de Kamerbrief; zie noot 1. **VERKLARENDE WOORDENLIJST**

NEDERLAND

Asielzoeker

Een asielzoeker is iemand die de bescherming van een ander land inroept. Hij vraagt daarmee in dat land asiel aan. Het land waar asiel wordt gevraagd moet na gaan of de asielzoeker valt onder het Vluchtelingenverdrag. Dit gebeurt in de asielprocedure. In Nederland beslist de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) over de asielaanvraag en of de asielzoeker erkend wordt als vluchteling. Op dit moment zoeken vooral mensen uit Syrië en Eritrea asiel in Nederland. In 2014 werd 95% van de asielzoekers uit Syrië erkend als vluchteling.

Vluchteling

Een vluchteling is volgens het Vluchtelingenverdrag iemand die in zijn thuisland gegronde vrees heeft voor vervolging. Redenen voor vervolging kunnen zijn: ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of seksuele voorkeur. De vluchteling kan in eigen land geen bescherming krijgen tegen deze vervolging. In Nederland krijgt hij een asielvergunning en de garantie dat hij niet wordt teruggestuurd naar zijn eigen land. Verder krijgt hij een aantal bijzondere rechten, zoals toegang tot de arbeidsmarkt. Dat stelt hem in staat een nieuw bestaan op te bouwen.

Uitgenodigde vluchteling

Nederland is een van de vijftieng landen die vluchtelingen uitnodigen. De meesten komen uit Irak, Birma, Bhutan, Eritrea en Congo en sinds 2013 ook uit Syrië. Het gaat om ongeveer 500 mensen per jaar. In 2014 waren dat vooral Syriërs (245) en Eritreërs (190).

Asielzoekerscentrum

Een asielzoekerscentrum (Azc) is een opvangcentrum voor asielzoekers die tijdelijk in een land verblijven tot over hun asielaanvraag is beslist.

Toelating tot asielprocedure

In afwachting zijn van een vergunning tot verblijf op basis van een onderzoek door de IND (Immigratie- en Naturalisatie Dienst).

Status- of vergunninghouder, vergunning tot verblijf

De beslissing is positief: de vluchteling mag in Nederland blijven en een voorbereidingsfase op de inburgering kan van start gaan; de vluchteling woont nog in een Azc en is in afwachting van een huis.

Terugkeren

De beslissing is negatief. De persoon in kwestie mag niet in Nederland blijven en richt zich in principe op terugkeer.

VLAANDEREN

Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen

Het COMMISSARIAAT-GENERAAL VOOR DE VLUCHTELINGEN EN DE STAATLOZEN behandelt de asielaanvragen. Het Commissariaat kan asielzoekers erkennen als vluchteling of subsidiair beschermde (oorlogsvluchteling). Het Commissariaat kan ook asielaanvragen afwijzen.

Dienst Vreemdelingenzaken

De Dienst Vreemdelingenzaken heeft verschillende taken: asielaanvragen ontvangen, uitwijzingsbevelen afleveren, erop toezien dat elke terugkeer effectief plaatsvindt en gesloten centra beheren.

Fedasil

Het federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers. Fedasil geeft materiële hulp aan asielzoekers in België. Materiële hulp houdt opvang en begeleiding in. Fedasil staat ook in voor vrijwillige terugkeer en beheert de opvangcentra met terugkeerplaatsen.

Gesloten centrum

Als mensen op de vlucht aankomen op de luchthaven en daar asiel aanvragen, worden ze opgesloten in een gesloten centrum. In een gesloten centrum worden ook afgewezen asielzoekers en andere mensen zonder papieren opgesloten.

Open asielcentrum